

1981, de meid

De Meid: indringend toneel van Spot'70

WARMENHUIZEN — De toneelstukken van Herman Heijermans zullen ook voor volgende generaties nog steeds het aanzien waard zijn en speelbaar blijven. Dit komt voornamelijk door hun indringend realistisch karakter en hun toch wat sentimentele gekleurdeheid. Deze twee elementen zijn door Heijermans in bijna al z'n toneelstukken verpakt in een compacte recht-toe-recht-aan dialoog, die hierdoor z'n komische uitwerking dan ook vaak niet mist.

Zo ook is dit het geval met *De Meid* (1907), afgelopen zondagavond door Spot'70 voor het voetlicht gebracht in een boordevol dorpshuis.

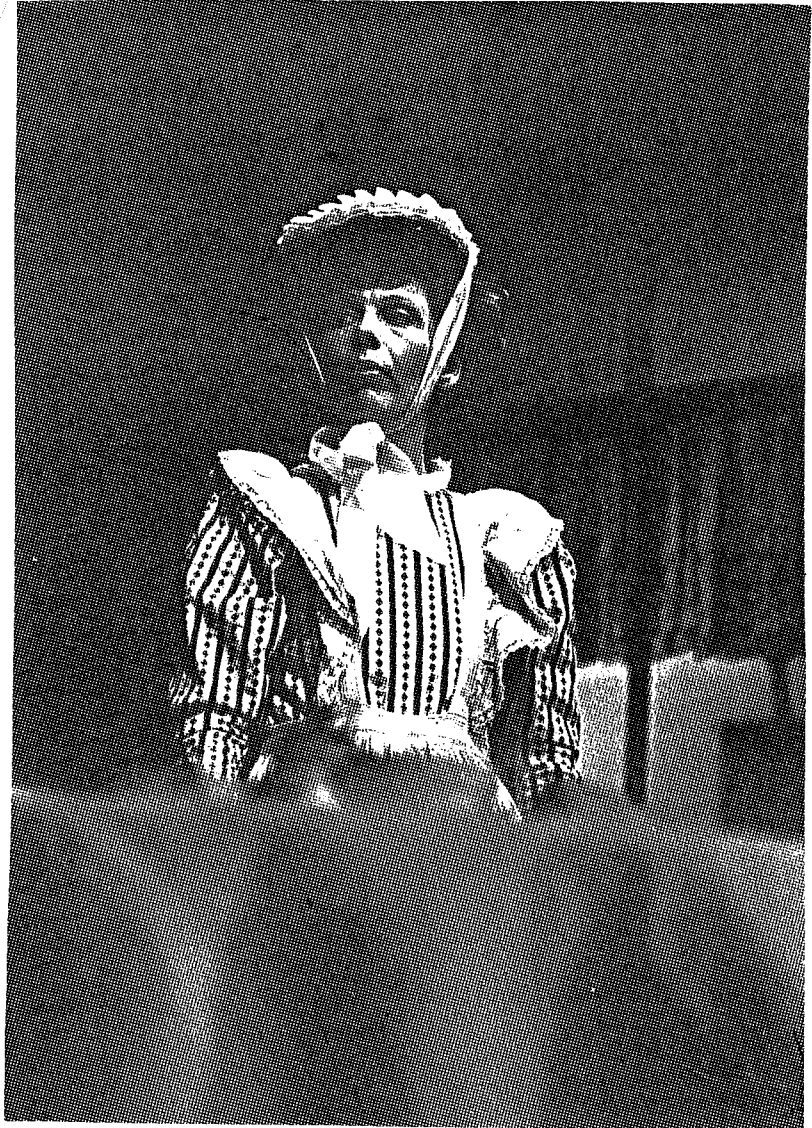
Toch is er wat met *De Meid* aan de hand. Heijermans heeft namelijk in dit lichtelijk Amsterdams gekleurd stuk geheel niet gekozen voor het principe dat de ondergeschikte wordt uitgebuit door heer of meester maar voor het tegendeel: de meid is degene die uitbuit.

Dit brengt uiteraard consequenties met zich mee. De meid zal zich als ondergeschikte extreem uitbuitend tegenover z'n meerdere moeten gedragen, vol van haat over het vroeger geleden onrecht. Misschien een psychologisch exposé betreffende de heer-knecht verhouding? Wie zal het zeggen? Dat Heijermans met *De Meid* toch wat meer over menselijke verhoudingen en tekortkomingen heeft willen vertellen is zonder meer duidelijk.

Regisseur Jos van Dijk zal deze problematiek zeker aangevoeld moeten hebben want Annemie, de meid, bezit in zijn regie een zeer sterke gekleurdeheid, namelijk die van de intense haat. En hiermee geef je aan dat, wat Heijermans ook gezien heeft, er ook bij deze Annemie, en trouwens bij ieder mens, een brok(je) onderdrukking zit.

Hoe is dat nu zo gekomen? De neef van Annemie geeft dat tijdens een entente al aan door Annemie een opgestoken vingertje voor te houden, „Als jij zestig gulden krijgt, weet jij iets wat het daglicht niet zien kan”.

En overspel, dat was wat voor die tijd. Annemie vertelt in het eerste deel in een korte monoloog (ondersteund door het aanslaan van lage tonen op de piano; waarom? De monoloog lijkt mij al indringend genoeg) dat ze op één kans wachtte zodat de rollen omgedraaid konden worden. Haar mevrouw, Stans, is

volledig in haar macht. Annemie drinkt wijn bij het eten, draagt mevrouw d'r kleren, snauwt en grauwt haar af en krijgt zelfs zestig gulden om haar mond te houden, kortom ze chanteert. Als Cor de Pauw, Stans' man terugkeert van een zakenreis valt het hem op dat z'n vrouw zich in allerlei bochten wringt om Annemie de hand maar boven het hoofd te houden. Langzamerhand krijgt hij het spelletje door en wordt Annemie ontmaskerd.

Annemie en Stans blijven toch in het bezit van hun eigenwaarde. Margo Kossen als Annemie, de meid, legde in het eerste deel zo'n enorme agressiviteit in haar rol, dat de onderhuidse spanningen in het tweede deel door haar wat meer ingetogen spel buitengewoon goed tot z'n recht kwamen. Voor haar geldt, zij speelde niet *De Meid*, zij was het.

Gery te Buck als Stans vormde met Annemie een indringend contrast. Vooral in het tweede deel, waar kleine bewegingen en mimi-

sche uitdrukkingen in haar rol zo essentieel zijn, is Stans een overtuigend lijdende vrouw, die kapot gaat aan spanningen. Scherp heeft Jos van Dijk hier gekeken naar de zo belangrijke contrastwerking in dit stuk.

Jules Rozendaal als Cor de Pauw begon wat schuchter, stemgebruik en bewegingen waren niet genoeg onder controle, doch het laatste half uur kwam er steeds meer vastheid in z'n rol. Dirk de Ruyter als Dirk, de kruier, gaf weer een zeer realistische typering van een oud vrolijk mannetje dat de zonzijde van het leven best ziet zitten.

Iet van Rijn als Bettina, Bets Pronk als Carlien, Krista Duineveld als Mine en Hans Smecke als de wasbaas completeerden afgelopen zondagavond een spelersgroep die onder leiding van Jos van Dijk *De Meid* tot een zeer indringend toneelgebeuren heeft weten te maken, waarin duidelijk een visie viel te ontdekken namelijk die van Heijermans zelf.